

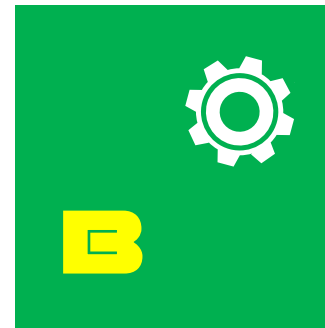
12-Р АНГИ НИЙГЭМ СУДЛАЛ

ЭПСЭЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ШАЛГАЛТ

11-Р АНГИ
БҮНЭГ СЭДЭВ
НИЙГЭМ, НИЙГМИЙН ХАРИЛЦАА

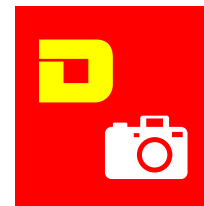
ХИЧЭЭЛИЙН АГУУЛГА

ТУЛГУУР
ОЙЛГОЛТ

ГОЛ
ТӨЛӨӨЛӨГЧИД

ТОДОРХОЙЛОЛТ

ТЕСТ

НИЙГМИЙН ДАВХРААЖИЛТ

Америкийн судлаач **Ө.Күүс** 1990-ээд онд нийгэм-эдийн засгийн ялгаа бүхий гурван ангийн хүмүүс өөрсдийн өвчний шинж тэмдгийг хэрхэн тайлбарладаг болохыг судалжээ. Тэрээр **нэг дэх ангид эдийн засаг**, санхүүгийн хувьд хамгийн амжилттай байгаа, хоёр дахид цалингаараа амьдардаг **дундаж хэсгийнхнийг**, гурав дахид ур чадвараар бага, **даржин амьдралтай** хэсгийнхнийг багтаан судалсан байна.

Нэг дэх ангийн хүмүүс өвчний нэг шинж тэмдэг илрэхэд эмчид хандаж эрүүл мэндийн үйлчилгээ эрэлхийлэхэд бэлэн байсан бол,

Гурав дахь ангийн хүмүүсийн 75 хувь нь өвчний 17 шинж тэмдгийн 10-ыг эмнэлэгт үзүүлэх ноцтой шинж биш гэж үзжээ.

Социологч **Д.Датон** ядуу хүмүүс бодит хэрэгцээнээсээ багаар эрүүл мэндийн үйлчилгээ авч байгаа нь **нэгдүгээрт санхүүгийн боломж, хоёрдугаарт, ядуусын соёл, гуравдугаарт, нийгмийн институтийн саад бэрхшээлтэй холбоотой хэмээн дүгнэжээ.**

Ямар байр суурьт хүрэх вэ гэдэг нь хувийн болон институтийн хүчин зүйлсээс хамаардаг.

Авьяас чадвар, хичээл зүтгэл, шаргуу хөдөлмөр гэсэн хувийн хүчин зүтгэлээс хамаарч байна.

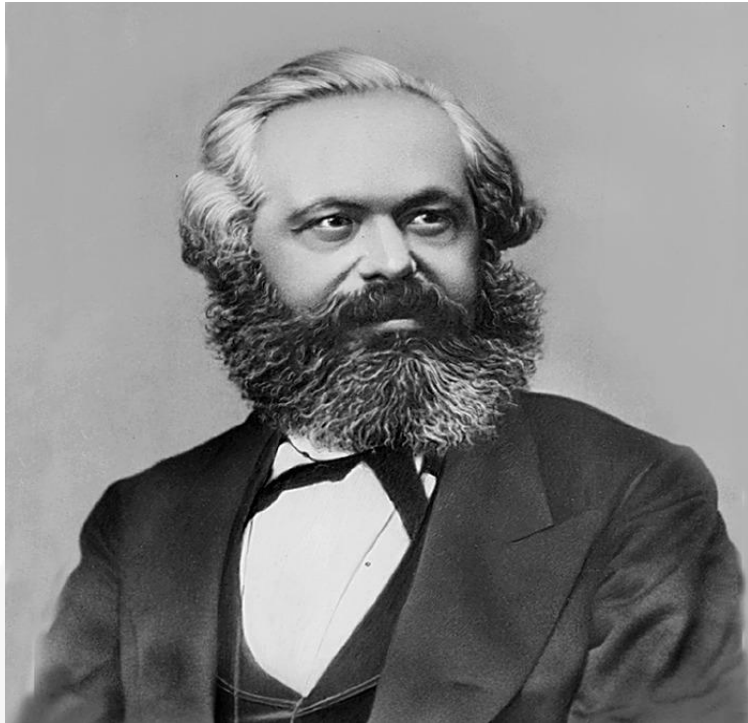

Өсч торнисон гэр бүл, сурч боловсрох сургуулийн орчин нь түүнийг авьяасаа хөгжүүлэх, ашиглах боломжийг олгоогүй.

Нийгмийн ялгарал	Нийгмийн гишүүд хувийн нийгмийн шинжээрээ зааглагдан хуваагдахыг хэлнэ.
Тэгш бус байдал	Эдийн засгийн баялаг, нэр хүнд, эрх мэдэлд хүрэх адил бус боломж бүхий байдлыг хэлнэ.
Нийгмийн давхраажилт	Тодорхой хэв шинжит харилцаа бүхий тэгш бус байдлын тогтолцоо
Нийгмийн давхраа	Баялаг, нэр хүнд, эрх мэдлийн хувьд ялгаатай, тодорхой хэв шинжит харилцаа бүхий нийгмийн нийтлэг
Нийгмийн нийтлэг	Ижил төстэй шинж бүхий хүн амын статистик нэгдэл

НИЙГМИЙН ДАВХРААЖИЛТ ТОГТОХ ШАЛТГААН ЮУ ВЭ

К. Маркс

Капитал, Коммунист
намын тунхаг

Капиталист нийгэмд үйлдвэрлэлийн хэрэгслийг өмчлөгч, **капиталист**, амь зуухын тулд хөдөлмөрөө капиталистуудад зарж буй **ажилчин анги** гэсэн үндсэн хоёр том анги, шилжилтийн буюу завсрын анги оршин байна.

М. Вебер

Анги, статус,
нам

Ангийн ялгааг авч үзэхдээ өмөөс гадна **орлого, эрхэлж буй ажил мэргэжил** гэсэн эдийн засгийн бусад хүчин зүйлсийг чухалжилч үзсэн. Тэрээр нийгмийн зөрчил нь зөвхөн ангийн ялгаанаас гадна шашин, үзэл суртал, итгэл үнэмшлээс ч хамаардаг төгсгөлгүй шинжтэй, зөвхөн хэлбэрт нь өөрчлөлт гардаг гэж үзсэн

ЗӨРЧИЛДӨӨНИЙ ОНОЛ

Марксын ангийн ялгаа нь ашиг сонирхлын ялгаа, улмаар зөрчилд хүргэдэг гэсэн санаанд тулгуурладаг ч ангийн ялгарлыг өмчийн гэхээсээ **эрх мэдлийн ялгаатай** түлхүү холбож үзсэн

**БЮРОКРАТ БАЙГУУЛЛАГА: НОЁРХОГЧ, ДАГАГЧ
ОЛОН ЯНЗЫН АШИГ СОНИРХОЛ
ЭРХ МЭДЭЛ**

Неомарксистууд буюу шүүмжлэлт онолынхон

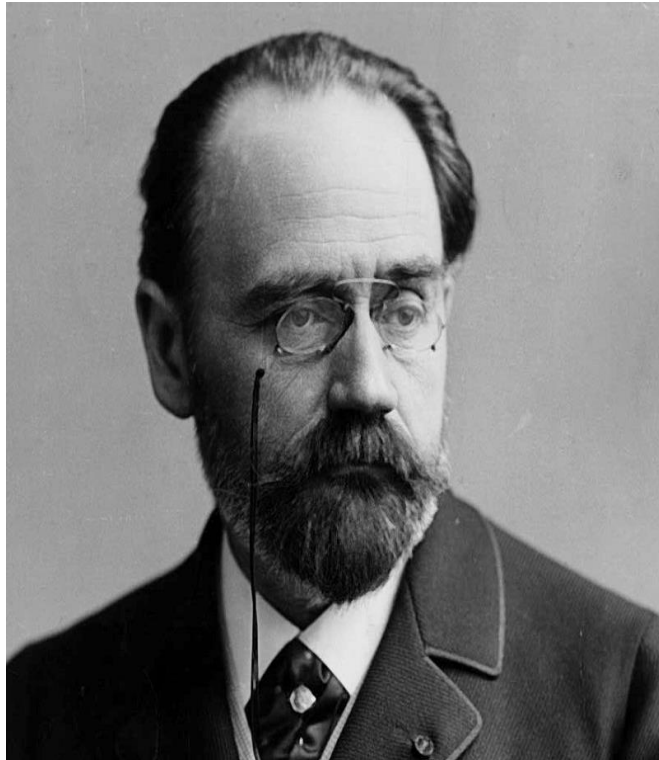
К.Марксын санааг М.Веберийн үзэл баримтлалаар засах оролдлого хийдэг буюу өмчөөс гадна эрх мэдлийн ялгарлыг чухалчилдаг. Тэд төр нь ноёрхогч ангийн эрх ашгийг хэрэгжүүлж байдаг гэсэн сонгодог марксизмын үзэл санааг үргэлжлүүлэн, нийгмийн халамжийн болон эдийн засгийн хямралаас сэргийлэх бодлогыг хэрэгжүүлэх замаар капиталист нийгэмд хувьсгал гарахаас сэргийлж байна хэмээн дүгнэдэг.

Марксын үзэл санаанд тулгуурлан, М.Веберийн үзэл санааг харгалзан нийгмийн давхраажилтыг судалсан судлаач бол **Е.О.Райт** юм.

Судалгааны үр дүнд **капиталист, менежер, ажилчин, жижиг хөрөнгөтөн** гэсэн дөрвөн ангийг тодорхойлсон. Түүнийхээр

- **Капиталист нь** үйлдвэрлэлийн хэрэгслийг өмчлөгч, бусдын хөдөлмөрийг хөлслөгч, бусдын хөдөлмөрийн үйл ажиллагааг хянагч юм.
- **Менежер** нь өөрийн хөдөлмөрөө борлуулагч, капиталистуудын төлөө бусдын хөдөлмөрийн үйл ажиллагааг хянагч.
- **Ажилчин нь** өөрийн хөдөлмөрөө капиталистад борлуулагч, хянах эрх мэдэл үгүй анги юм.
- **Жижиг хөрөнгөтөн нь** өөрийн үйлдвэрлэлийн хэрэгслийг өмчлөгч, цөөн ажилтан хөлслөх тохиолдолд тэдний хөдөлмөрийн үйл ажиллагаанд хяналт тавигч эсвэл ажилтангүй тохиолдолд хяналт тавих эрх мэдэлгүй анги хэмээн үзсэн. Түүний судалгаагаар хувь хүний орлого, боловсролын зөрүүтэй байдал эдгээр дөрвөн ангийн харьяаллаас хамаарч байгааг басхүү илрүүлсэн байна.

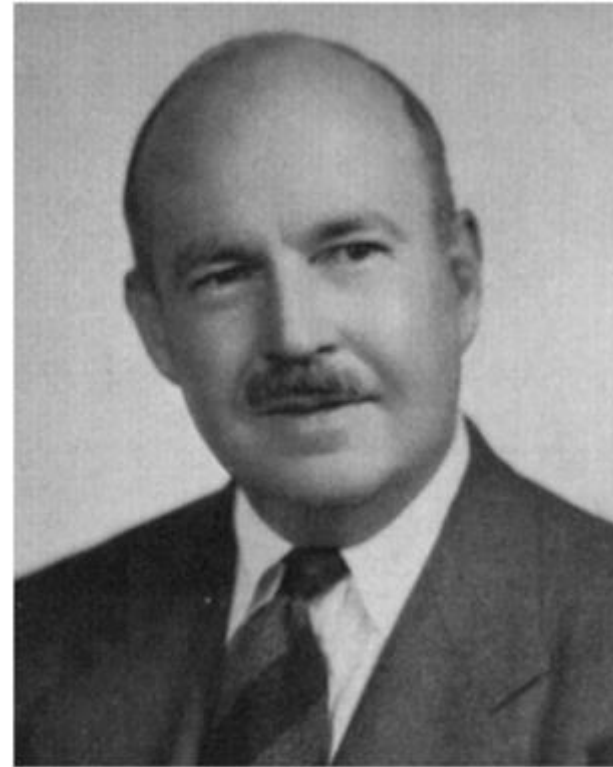
БҮТЭЦ- ЧИГ ҮҮРГИЙН ОНОЛ

Э. Дюркгейм

Э.Дюркгейм нарын социологичид анхнаасаа нэр хүнд, ажил мэргэжлийн байр суурийн ялгарлыг нийгмийн давхраажилтын суурь шалтгаан гэж үздэг. Тэд хөдөлмөрийн хуваарь нийгмийн зохион байгуулалтын үндэс болохын зэрэгцээ тэгш бус байдалд хүргэх үндсэн шалтгаан гэжээ.

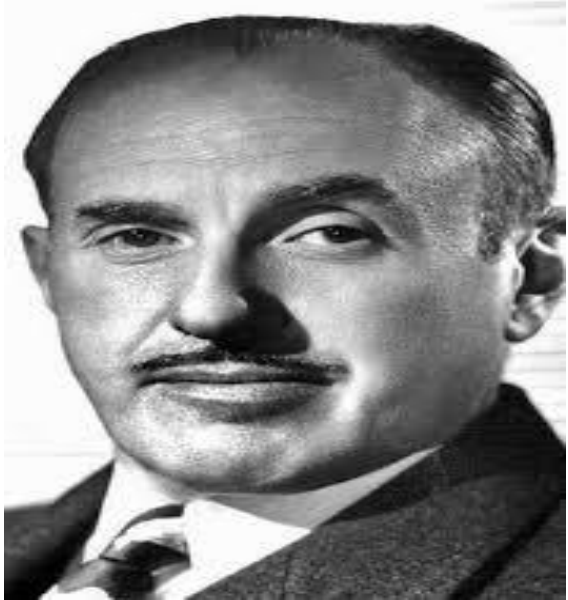
Т. Парсонс

Т.Парсонс тухайн нийгэмд зонхилж байгаа үнэлэмжийн дагуу хүмүүс бусад хүмүүсээрээ үнэлэгдэж, зэрэглэгдэж байдаг. Тэгэхээр бүх нийгэмд байр суурийн нэр хүндээс хамаарсан шатлал оршин байдаг.

БҮТЭЦ- ЧИГ ҮҮРГИЙН ОНОЛ

Дэвис ба Мур: Нэг хэсэг байр суурь нь бусдаас илүү өндөр ур чадварыг шаарддаг, хүмүүсийн сонирхлыг татахын зэрэгцээ илүү хүндлэл хүлээж байдаг. Тухайн нийгэмд чухал бөгөөд илүү нарийн ур чадвар шаардах **хөдөлмөрийн нийлүүлэлт** бага байх тохиолдолд хөдөлмөрийн зах зээлд илүү **өндрөөр үнэлэгддэг** гэж үздэг.

Л.Уорнер Тэрээр хувь хүний ангийн харьяаллыг нийгэм-эдийн засгийн үзүүлэлтээр хэмжих бус, харин бусад хүмүүсийн зүгээс үнэлэх **нэр хүндийн субъектив үнэлгээ, хүндлэлээр хэмжих** загварыг боловсруулсан юм. Тодруулбал, дэлгүүрийн эзэн эмчийг нэр хүндээр өөрөөсөө илүү гэж үзвэл түүнийг дэлгүүрийн эзнээс дээд ангид оруулах замаар судална. Энэхүү аргачлалыг жижиг орон нутгийн хувьд ашиглаж болох ч, томоохон хот сууринд ашиглахад хүндрэлтэй юм.

Дункан:

Нийгэм эдийн засгийн индексийн аргыг боловсруулсан. Энэхүү аргачлал нь ажил мэргэжлийн нэр хүндийн зэрэглэлийг тухайн хүний боловсрол, орлогын хэмжээгээр тодорхойлдог.

ДАВХГААЖИЛТЫН ХЭВ МАЯГ

Нээлттэй
нийгэм

Хаалттай
нийгэм

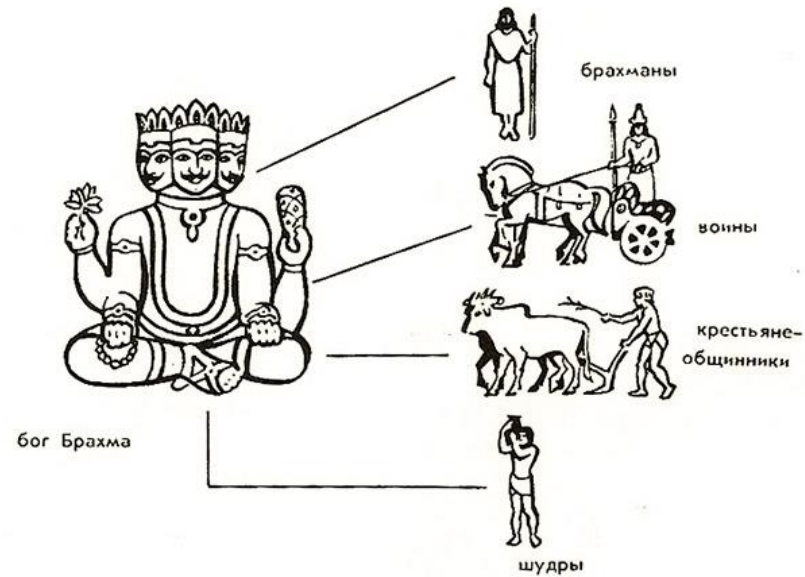
Боол

Каст

Анги
бүлэг

Язгуур
угсаа

БРАХМАН	Энэ кастад санваартан, багш, сэтгэгчид багтана.
КШАТРИЙ	Төрийн захиргааныхан, цэргийнхэн, хууль сахиулагчид багтана
ВЯШНЯ	Газар тариалан эрхлэгчид, үхэр маллагч, худалдаачид багтана.
ШУДРА	Гар урчууд болон үйлчлэгчдийг орууладаг
ДАЛИТ	Хүрч боломгүй хүмүүс

Язгуур

Улс төрийн үйл ажиллагаанд оролцох эрхээрээ ялгаатай

Эрх зүйн хувьд баталгаажсан

Хаалттай давхраажилт

Анги

Аж үйлдвэржилтийн харилцааны үр дүнд тогтсон

Эдийн засгийн баялгийн ялгаанаас үүдэлтэй

Харьцангуй нээлттэй

Дээдийн
дээд
анги

Тун бага хувийг эзэлдэг ч баялгийн дийлэнхийг эзэмшдэг.

Дээдийн
доод анги

Үе залгамжилдаггүй, шинэ баячууд гэж нэрлэдэг.

Дундаас дээгүүр
анги

Өндөр боловсролтой, нарийн мэргэжсэн мэргэжилтнүүдийн анги.
Цагаан захтнууд

Дундын дунд анги

Жижиг бизнес эрхлэгч, инженер, төрийн дунд тушаалын албан
хаагч зэрэг цагаан захтнууд, нарийн мэргэжсэн хөх захтнууд

Ядуу ажилчин анги

Маш бага орлоготой, мэргэжилгүй энгийн
ажилчид

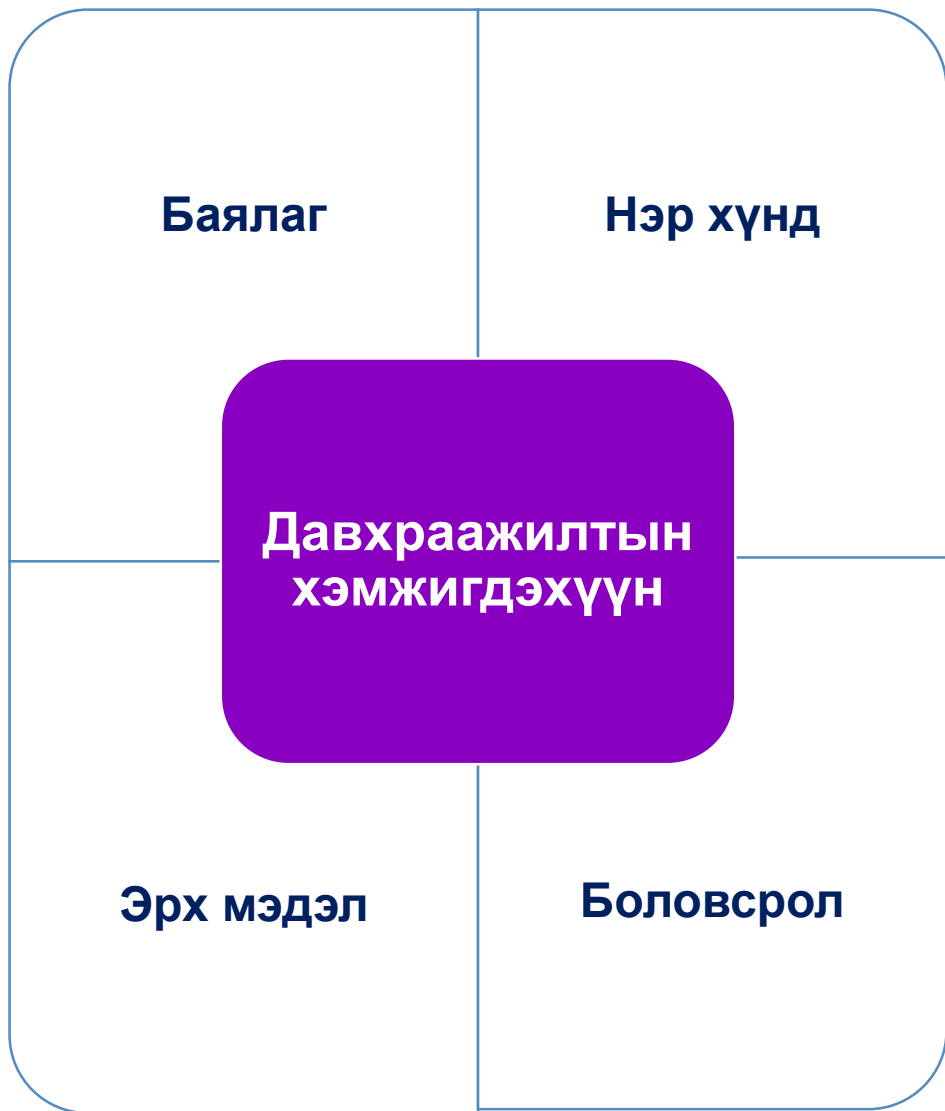
Доод анги

Ядуус. Бага боловсролтой, эсвэл боловсролгүй хөдөлмөр
эрхлэх чадвар муутай. Ажилгүйдэлд өртөх эрсдэлтэй.

Ёроол хэсэг

Орон гэргүйчүүд, хар тамхи, архинд донтогсод

ДАВХРААЖИЛТЫН ХЭМЖИГДЭХҮҮН

... Нийгмийн бусад гишүүдийн зүгээс олж авсан хүндэтгэл, нэр төр, алдар хүнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдал зэргийг багтаадаг субъектив шинжтэй.

... Тодорхой бодгаль бусдаасаа илүү хүчтэй давамгайлалтай холбогддог. Тодорхой субъектод хууль ёсоор олгосон эрх хэмжээгээр тодорхойлогдоно.

Хувьцаа, хадгаламж, үл хөдлөх зэрэг үнээр илэрхийлэгдэх бүх эд хөрөнгө багтдаг.

Онцлог
субъектив

Ажил
мэргэжил

Үе
залгамжилсан
удам угсаа

Олонд
танигдсан
байдал

Онцгой авьяас
чадвар

Нэр хүнд

МОНГОЛЫН НИЙГМИЙН ДАВХРААЖИЛТ

Манжийн үеийн тухай өгүүлсэн эх сурвалж ... Манжийн эрхшээлийн үед Монголын нийгэм нь олон давхраанаас бүрдэж байв. Нийгмийн давхрааны дээд хэсэг нь хошууны **ноёд, тайж, лам нар** байв... Нийт монгол хошуудын засаг ноёд нь уг гарлаараа 5 янз байв. Тэднээс хамгийн олон нь алтан ургийн ноёд юм... жирийн **малчин ард** нийгмийн дунд давхрааг голлон бүрдүүлж байв. Тэд тухайн хошуу ноёд, тайж нар, хутагтад харьяалагдан, тэдэнд татвар нийлүүлэх, мал сүргийг нь адгуулан үржүүлэх үүрэг хүлээж байв... доод давхраа нь **гэрийн боолчууд** байв. Эх сурвалж: Очир А, Энхтүвшин Б (ред). Монгол улсын түүх. IV боть. УБ хо

1990 оноос хойш Монголын нийгмийн давхраажилт хэрхэн өөрчлөгдсөн бэ?

- ❑ 1990 оноос хойшхи үеийн давхраажилтын талаар судалсан Х.Гүндсамбуу, О.Мөнхбат, Ц.Уртнасан, МУИС-ийн эдийн засгийн хүрээлэн, Удирдлагын академиас явуулсан судалгаа, Үндэсний статистикийн хорооны өрхийн нийгэм эдийн засгийн байдлын судалгааны үр дүнд тулгуурлан өнөөгийн Монголын нийгмийн ангийн бүтцийг авч үзье.
- ❑ **Дээд анги.** “Улс төр-эдийн засгийн олигархиуд” гэж нэрлэгддэг цөөнх энэ ангийг үндсэндээ бүрдүүлж байна. Ц.Уртнасан (2008) энэ анги нийт хүн амын гурав орчим хувийг эзэлнэ хэмээгээд харьцангуй богино хугацаанд хөрөнгөжсөн, хэрэглээний өндөр хангамжтай, тансаг, хангалуун амьдралтай, гэрийн үйлчлэгч болон жолоочтой, тансаг тавилга бүхий орон сууц, зуслангийн байшинтай, үр хүүхдээ өндөр хөгжилтэй оронд сургадаг нийгмийн хэсгийнхэн багтана гэжээ.
- ❑ **Дундын дээд:** Төр засгийн дунд тушаалын албан тушаалтан, хэрэгжүүлэгч агентлагийн удирдлага, банк санхүү, томоохон аж ахуйн нэгжийн захирал, эзэд, соёл, урлаг, спортын элит бүлэг багтдаг болохыг судлаач О.Мөнхбат тэмдэглэжээ.
- ❑ **Дундын доод анги:** Жижиг дунд аж ахуй нэгжийн захирал, менежер, Их дээд сургуулийн багш, эрдэм шинжилгээний ажилтан, Цэрэг цагдаагийн байгууллага, Шүүх байгууллага, чинээлэг малчид 30-35 хувь

Доод анги

Доодын дээд

Доодын дунд

Ёроол

Нийт хүн амын гурван хүн тутмын нэг нь энэ ангид багтаж байна.

2010 оны хүн амын тооллогын дүнгээс харахад нийт ажил эрхэлдэг хүн амын 7.5 хувь, ойролцоогоор тооцоолбол нийт хүн амын 8.9 хувь нь энгийн ажилчид байна.

Судлаач Гилберт, Калл нарын үзэж байгаагаар энэ анги нь бага боловсролтой эсвэл боловсролгүй, хөдөлмөр эрхлэх чадвар муутай, өөртөө итгэх итгэлгүй, маш бага орлоготой эсвэл тогтмол орлогын эх үүсвэргүй хүмүүсээс бүрддэг гэж үзсэн.

Орон гэргүйчүүд, тэнүүлчид, хар тамхи, архинд донтогч, биеэ үнэлэгчид бүрдүүлнэ

*Уламжлалт
нийгэм*

- Цэрэг арми
- Шашин сүм хийд

*Орчин
үеийн
нийгэмд*

- Боловсрол
- Хөдөлмөр
- Урлаг, спорт
- Гэрлэлт
- Улс төрийн үйл ажиллагаа

Нийгмийн нийтлэгүүдэд тэгш бус байдалд холбогдох ямар асуудлууд байдаг вэ?

- ❑ Жендэр
- ❑ Угсаатны нийтлэг
- ❑ Насны нийтлэг
- ❑ Шашны нийтлэг

- **БУРАНГУЙ ҮЗЭЛ:** Нэг бүлгийнхний зүгээс нөгөө бүлгээ тодорхойлдог үзэл бодол, хандлага
- **АЛАГЧЛАЛ:** Нэг бүлэгт давуу боломж олгосон атлаа нөгөөгийнх нь боломжийг хааж буй бодит үйлдэл юм.

ТУЛГУУР ОЙЛГОЛТ

Байр суурийн шилжих хөдөлгөөн

Чиглэлээр нь

Хувь хүнээс хамаарч байгаа
эсэхээс нь

Төрөлхийн байр сууриа
өөрчилж байгаа эсэхээс нь

Босоо

Хэвтээ

Хувийн

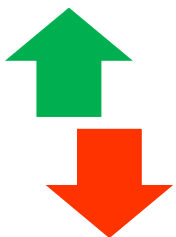
Бүлгийн

Үе хоорондын

Үе дотоодын

Жишээ 1. 1990 онд Монгол улс төвлөрсөн төлөвлөгөөт эдийн засгаас зах зээлийн эдийн засагт шилжсэнээр төрийн боловсруулах үйлдвэрийн ихэнх нь хаагдсан. Үүнтэй холбоотойгоор олон тооны нэхмэлчин, гуталчин, оёдолчин, ээрмэлчид ажилгүйчүүдийн эгнээнд орсон юм.

Жишээ 2. Иргэн Г нь 1974 онд Өвөрхангай аймгийн Хужирт суманд малчин Г-гийн гэр бүлд төрсөн. 1992 онд бүрэн дунд боловсрол эзэмшсэн. 1996 онд МУИС төгссөн. 1996-1998 онд банкны эдийн засагч, 1998-2002 онд салбарын захирал, 2002 оноос тус банкны дэд захирлаар ажиллаж байна.

Нээлттэй

- Байр суурийн шилжих хөдөлгөөн хийх бүрэн боломжтой.

Хаалттай

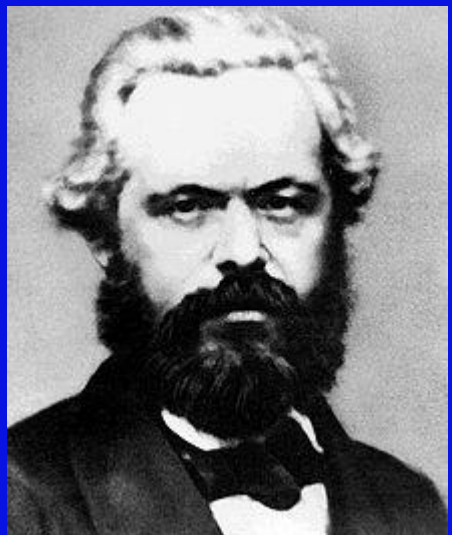
- Байр суурийн шилжих хөдөлгөөн хийх боломж хязгаарлагдмал

Л. Козер
(1913-2003)

НИЙГМИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ

Түүний баримталж байсан үзэл бодол нь [Коммунист Намын Тунхаг](#) (1848) эхний мөрөөс харагддаг. "Эдүгээг хүртэл оршин байсан нийгмийн түүхүүд нь ангийн тэмцлийн түүх юм."

"Гүн ухаантнууд дэлхийг олон янзаар тайлбарласан - гэхдээ хамгийн гол нь түүнийг өөрчлөх явдал юм."

Марксистууд нийгмийн өөрчлөлтийг эдийн засгийн нөөцийг хэн эзэмшиж, ашиглаж байгаад ямар өөрчлөлт гарч байгаатай холбон үзсэн.

БООЛЫН
НИЙГЭМ

ФЕОДАЛЫН
НИЙГЭМ

КАПИТАЛИСТ
НИЙГЭМ

КОММУНИСТ
НИЙГЭМ

Ан агнуурын
нийгэм

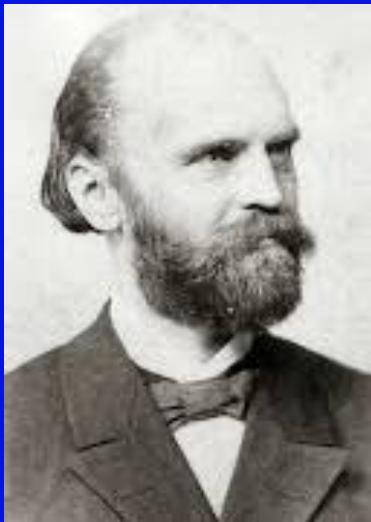
Цэцэрлэг аж
ахуйн нийгэм

Газар
тариалангийн
нийгэм

Аж
үйлдвэржсэн
нийгэм

К. Маркс Азийн нийгмийг өрнөдийн нийгмийн туулж өнгөрүүлсэн хэв маягаас ялгаатай гэж үзсэн.

Бүтэц чиг үүргийн онолчид: Г. Ленский, Ж. Ленский нар нийгмийн дараах хэв маягууд байна гэж үзсэн байна.

Германы социологич Ф. Тённис аж үйлдвэржилтийн нийгмийг өмнөх үеэс нийгмээс ялгарах ялгааг тодруулсан.

- Гемайншафт хөдөөний буюу уламжлалт ёс заншил, шашин шүтлэг онцгой нөлөөтэй тул хувийн хүсэл зориг багатай, хамт олны зарчим
- Гезеллшафт буюу орчин үеийн шашин шүтлэгийн нөлөө багассан тул хувийн сонирхол их болдог.

Уламжлалт буюу аж үйлдвэржилтээс өмнөх НИЙГЭМ

- ✓ Газар тариалангийн аж ахуй болон түүнээс өмнөх хэлбэрийн аж ахуйтай
- ✓ Шашны болон домгийн итгэл үнэмшилтэй
- ✓ Уламжлалт төрийн бүтэцтэй
- ✓ Хамт олны зарчим үйлчилдэг
- ✓ Хүний амьдралын гол талбар нь өрх, гэрийн хүрээ байна.

Орчин үе буюу аж үйлдвэржсэн нийгэм

- ✓ Аж үйлдвэр эдийн засгийн гол талбар
- ✓ Шинжлэх ухаан
- ✓ Орчин үеийн төрийн бүтэц
- ✓ Хувийн хүсэл зориг
- ✓ ОНБ, олон талт харилцаа

Уламжлалт нийгмээс орчин үеийн нийгэм болон өөрчлөгдөхийг **шинэчлэл буюу (modernization)** гэдэг. Шинэчлэл бүхэн эерэг үр дагавар авчирдаггүй.

Сэтгэгчид нийгмийн хэв маягийг ангилахдаа ямар шалгуурт тулгуурласан бэ?

К Маркс

Эдийн засгийн нөөцийг хэн эзэмшиж, ашиглаж байгаад түүнд ямар өөрчлөлт гарч байгаатай

Г.Ленский,
Ж. Ленский

Амьдарч оршин байх арга хэрэгсэл түүнийг олж авч байдал

Ф.Тённис

Газар тариалан, хөдөөгийн уламжлалт нийгэм, аж үйлдвэрийн нийгмийн ялгарах шинж

Т.Билтон

О

Аж ахуй, эдийн засаг Төр, нийгмийн бүтэц Хувийн хүсэл зорилго, итгэл үнэмшил

НИЙГЭМ ХЭРХЭН ӨӨРЧЛӨГДДӨГ ВЭ?

- Марксизмын хувьд хүрээлэн буй орчинд дасан зохицох бус, харин түүнийг өөрчилдөг гэдэгт анхаарлаа хандуулдаг. Эдийн засгийн амьдрал бол нийгмийн өөрчлөлтийн суурь, түүнийг дагаж давхаргын шинжтэй улс төр, шашин зэрэгт өөрчлөлт гардаг хэмээдэг.
- М. Вебер Нийгмийн өөрчлөлтийг нэгл хүчин зүйлээр тайлбарлах нь учир дутагдалтай, учир нь нийгэм өөрчлөгдөхөд эдийн засгийн адил төр, арми, шашин чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

- Нийгэм өөрчлөгдөхөд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийн нэг бол хүн амын өсөлт юм. Нөгөө талаас нийгмийн шинэчлэлийн нөлөөгөөр хүн амын өсөлт эрчимжсэн.
- Соёл технологи
- Хүрээлэн буй орчны хүчин зүйлс
- Дайн улс төрийн мөргөлдөөн
- Нийгмийн хөдөлгөөн

НИЙГЭМ ХЭРХЭН ӨӨРЧЛӨГДДӨГ ВЭ?

□ Нийгмийн өөрчлөлт дэх нийгмийн хөдөлгөөний үүргийн талаар зайлшгүй авч үзэх ойлголт бол хувьсгал юм. Э. Гидденс хувьсгалыг дараах үндсэн шинжтэй гэжээ. Эдгээр шалгуур нь төрийн эргэлт, зэвсэгт бослого зэргээс хувьсгалыг ялгаж өгдөг.

Үүнд:

1. Олон нийтийн хөдөлгөөнд тулгуурласан байна.
2. Өргөн хүрээтэй шинэчлэл буюу засаглалын бүтцийг, дэглэмийг өөрчлөхөд хүргэдэг.
3. Хүч хэрэглэх эсвэл хүч хэрэглэхээр сүрдүүлсэн үйлдэл.